

Hallituksen esitys Eduskunnalle korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta koskevien säännösten muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta koskevia hallitusmuodon, korkeimmasta oikeudesta annetun lain ja sotilasoikeudenkäyntilain säännöksiä siten, että valituslupa-asia ratkaistaan kokoonpanossa, johon kuuluisi enintään kolme

jäsentä. Valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään nykyisin korkeimmassa oikeudessa kolmen jäsenen kokoonpanossa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Korkeimman oikeuden tehtävät ja muutoksenhakujärjestelmä

Hallitusmuodon 53 §:n mukaan korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa oikeusasioissa ja valvoo sen ohella tuomareiden ja ulosottoviranomaisten lainkäyttöä. Lisäksi korkeimmalla oikeudella on eräitä oikeushallintotehtäviä.

Suurimman ryhmän korkeimmassa oikeudessa käsiteltävistä lainkäyttöasioista muodostavat hovioikeuksista muutoksenhakuteitse saapuvat riita- ja rikosasiat. Korkeimmalta oikeudelta haetaan muutosta myös maa-oikeuksissa, vakuutus-oikeudessa ja vesiylioikeudessa ratkaistuissa asioissa.

Suomen tuomioistuinjärjestelmä yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvissa asioissa on kolmiasteinen. Ensimmäisenä muutoksenhakuasteena haettaessa muutosta alioikeuden ratkaisuun on hovioikeus ja toisena korkein oikeus. Oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa ovat säännökset muutoksenhausta alioikeudesta hovioikeuteen ja 30 luvussa hovioikeudesta kor-

keimpaan oikeuteen. Hovioikeuden toisena asteena antamaa ratkaisua koskevaan muutoksenhakemukseen tarvitaan valituslupa korkeimmalta oikeudelta ennen kuin korkein oikeus ottaa muutoksenhakemuksen ratkaistavaksi.

Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 1 §:n mukaan on pääsääntönä, että alioikeuden ratkaisuun, joka sisältää pääasiaratkaisun tai jolla asia on jätetty tutkimatta, saadaan aina hakea muutosta valittamalla. Valituksella asia voidaan saattaa hovioikeuden tutkittavaksi sekä näyttö- että oikeuskysymyksen osalta.

Eräissä tapauksissa muutoksenhaku on laissa erikseen kielletty. Tämä koskee erityisesti useita oikeudenkäynnin aikana annettuja ratkaisuja kuten väliaikaismääräyksiä. Sen sijaan pääasiassa annettuun ratkaisuun muutoksenhaku on vain erittäin poikkeuksellisesti kielletty.

Hovioikeustoimikunnan 1989 loppumietinnössä (komiteamietintö 1992:20) on ehdotettu muutoksenhakua hovioikeuteen koskevien säännösten muuttamista siten, että myös hovioikeuksissa otettaisiin eräissä asioissa käyttöön valituslupajärjestelmä. Ehdotuksen mukaan asianosainen tarvitsisi valitusluvan hakiessaan muutosta sellaisessa riita-asiaassa annettuun ratkaisuun, joka koskee vain rahaa tai sellaista,

joka on vaikeuksista arvioitavissa rahassa, jos kannevaatimuksen arvo on alle 20 000 markkaa. Rikosasiassa annetun ratkaisun osalta tarvittaisiin valituslupa, jos asiassa on vaadittu rangaistusta vain sellaisesta rikoksesta, josta ei ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Valituslupaa ei kuitenkaan tarvittaisi, jos joku tällaisessa asiassa on tuomittu vankeusrangaistukseen taikka jos siinä on esitetty yksityisoikeudellinen vaatimus tai tuomittu menettämis seuraamus, jonka arvo ylittää edellä mainitun arvorajan.

Hovioikeus on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Hovioikeustoimikunta on ehdottanut päätösvaltaisuutta koskevan säännöksen muuttamista siten, että hovioikeus olisi valituslupahakemusta käsitellessään päätösvaltainen kaksijäsenisenä. Lisäksi on ehdotettu sellaista äänestysääntöä, että, jäsenen ollessa eri mieltä luvan myöntämisestä, luvan myöntämisen kannalla olevan jäsenen mielipide voittaisi.

Muutoksenhakua hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen sääntelevän oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §:n mukaan sen, joka tahtoo hakea muutosta hovioikeuden tuomioon tai päätökseen sinne valittamalla tai kanteluteitse saatetussa asiassa, on pyydettävä siihen lupa korkeimmalta oikeudelta (*valituslupa*). Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan luvun 3 §:ssä säädettyillä perusteilla. Muutoksenhakijalla ei siten ole ehdotonta oikeutta saada muutoksenhakemustaan tutkittavaksi, vaan korkein oikeus päättää ensin valituslupaperusteiden nojalla, myönnetäänkö hänelle valituslupa. Asia, jonka hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä oikeusasteena, haetaan sitä vastoin muutosta valituslupa pyytämättä.

Valituslupaperusteet korkeimmassa oikeudessa

Valituslupaperusteista on ensisijainen ennakkopäätösperuste. Tämä peruste on laissa määritelty siten, että lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Peruste tulee siten kysymykseen silloin, kun asian ratkaisemisella korkeimmassa oikeudessa on yleistä oikeudellista merkitystä. Asianosaisen oma etu ratkaisun saamiseen on toissijainen. Laissa ilmaistut perusteet valitusluvan myöntämiselle ovat toisiaan täydentäviä, vaik-

ka niillä on oma erityissisältönsäkin. Ensiksi mainittu peruste koskee nimenomaan lain tulkintaan liittyviä oikeuskysymyksiä. Lailla tarkoitetaan tässä yhteydessä kirjoitetun lain ohella yleisten oikeusperiaatteiden ja muiden vaikiintuneiden kirjoittamattomien oikeusohjeiden soveltamista. Ennakkopäätösperuste soveltuu myös sellaiseen tapaukseen, jossa ratkaisua ei voida perustaa mihinkään oikeussäännökseen tai -ohjeeseen (lain aukko). Asialla voi olla yleistä oikeudellista merkitystä tai oikeuskäytännön yhtenäisyys voi vaatia valitusluvan myöntämistä esimerkiksi tapauksessa, jossa oikeuskäytännössä esiintyy ristiriitaisuutta lain tulkinnassa tai jossa hovioikeuden ratkaisu poikkeaa korkeimman oikeuden aikaisemmin omaksumasta tulkinnasta tai käytännöstä.

Purkuperusteella valituslupa voidaan myöntää, jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava. Purkuperusteen itsenäinen merkitys käytännössä on melko vähäinen. Purkuperusteella on enemmänkin merkitystä silloin, kun asianosainen vetoaa siihen hakemuksessaan muun valituslupaperusteen ohella. Purkuperusteen merkitystä arvioitaessa on myös otettava huomioon, ettei laki vaadi korkeinta oikeutta jokaisessa tapauksessa tutkimaan, löytyykö asiassa purkuperusteessa tarkoitettua virhettä, ja että asia on joka tapauksessa saatettavissa korkeimman oikeuden tutkittavaksi myös oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säänneltyinä ylimääräisenä muutoksenhakuna.

Valituslupa voidaan myöntää myös, jos siihen on olemassa muu painava syy. Tämän perusteen olemassaoloa on harkittava ensisijaisesti muutoksenhakijan kannalta. Asian ratkaisemisen korkeimmassa oikeudessa on asianosaisen etujen kannalta oltava erityisen tärkeää. Tällainen etu voi olla olemassa, jos hovioikeuden ratkaisussa voidaan osoittaa olevan selvän virheen. Painava syy voi olla olemassa myös silloin, kun on osoitettavissa hovioikeuden käyttäneen sille uskottua harkintavaltaa siten, että se on johtanut asianosaisen kannalta kohtuuttomaan tai muutoin epäoikeudenmukaiseen lopputulokseen. Merkitystä saattaa myös olla asianosaisen asiaan liittyvän edun suuruudella. Jos ratkaisu on asianosaisen kannalta ainutkertainen tai muuten erityisen tärkeä, on valitusluvan myöntämiseen enemmän aihetta kuin sellaisessa asiassa, joka liittyy

tavanomaiseen toimintaan. Esimerkiksi rikoksesta tuomittu erityisen ankara seuraamus voi olla perusteena painavalle syyllle.

Korkeimman oikeuden myöntämät valitusluvut ja työtilanteen kehitys

Lähes kaikki hovioikeuksista korkeimpaan oikeuteen tulevat asiat kuuluvat valituslupajärjestelmän piiriin. Riita-asiat muodostavat

enemmistön ja niiden lukumäärä on selvästi kasvanut. Rikosasioiden määrä laski vuoteen 1989, mutta viime vuosien aikana niidenkin määrä on kääntynyt nousuun. Tähän on vaikuttanut muun muassa 1 päivänä tammikuuta 1991 voimaan tullut rikoslain laajajako muutos.

Seuraavissa taulukoissa näkyvät vuosilta 1984—1993 saapuneet asiat asiaryhmittäin ja myönnettyjen valituslupien määrät riita- ja rikosasioissa.

Saapuneet asiat vuosina 1984—1993

Asiaryhmät	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Rikosasiat	916	898	833	849	837	800	918	876	883	887
Riita-asiat	1259	1364	1443	1455	1422	1500	1471	1599	1796	2108
Vak.oik. asiat	494	478	521	581	469	509	583	561	605	556
Maaok.asiat	258	279	265	276	289	305	327	336	346	378
Vesioik.asiat	22	29	25	31	40	25	12	8	17	8
Hakemusasiat	574	575	496	521	481	399	437	454	486	447
Yhteensä	3523	3623	3583	3713	3538	3538	3748	3834	4133	4384

Valituslupien määrät vuosina 1984—1993

Riita-asiat	Saapunut valituslupahakemuksia	Myönnetty valituslupia	
		lkm	%
1984	1 258	151	12,0
1985	1 360	174	12,8
1986	1 435	180	12,5
1987	1 455	171	11,8
1988	1 419	164	12,0
1989	1 492	163	10,9
1990	1 465	177	12,1
1991	1 594	168	10,5
1992	1 785	165	9,2
1993	2 091	178	8,5

Rikosasiat	Saapunut valituslupahakemuksia	Myönnetty valituslupia	
		lkm	%
1984	899	68	7,6
1985	883	93	10,5
1986	820	55	6,7
1987	840	59	7,0
1988	821	64	7,8
1989	776	74	9,5
1990	893	78	8,7
1991	861	64	7,4
1992	869	69	7,9
1993	873	72	8,2

Valituslupajärjestelmän piiriin kuuluvat myös maa-oikeudessa ja vakuutus-oikeudessa sekä eräät vesiylioikeudessa ratkaistut asiat.

Tietoa siitä, millä perusteella valitusluvat on myönnetty, ei ole. Tämä johtuu siitä, ettei korkein oikeus perustele päätöstään valituslupahakemukseen. On kuitenkin pääteltävissä, että valtaosa valitusluvista myönnetään ennakkopäätösperusteella. Myös niissä tapauksissa, joissa pääsyyinä on voinut olla purkuperuste tai painava syy, on ennakkopäätösperuste ollut usein taustatekijänä.

Päätösvaltaisuus

Valituslupajärjestelmään siirryttäessä vuonna 1980 muutettiin myös korkeimman oikeuden päätösvaltaista jäsenmäärää koskevia säännöksiä. Hallitusmuodon 54 §:n 3 momentissa (105/79) säädetään, että korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä, jollei laissa ole erikseen säädetty suurempaa tai pienempää jäsenmäärää. Pienin tuomionvoipa jäsenmäärä on kuitenkin kolme. Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 2 momentissa (330/83) on säännös jaoston jäsenmäärästä valitusluvan myöntämisestä koskevassa asiassa. Sen mukaan valitusluvan myöntämisestä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan kolmijäsenisessä jaostos-

sa, jollei kysymystä valituslupan myöntämisestä ole oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä. Viimeksi mainitussa tapauksessa on kysymys siitä, että valituslupa on myönnetty koskemaan osaa hovioikeuden ratkaisua, jolloin viisijäseninen jaosto valitusta käsitellessään ratkaisee kysymyksen valituslupan myöntämisestä muilta osilta.

Hallituksen esityksessä muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten uudistamisesta (HE 106/1978 vp) ei ehdotetussa hallitusmuodon 54 §:n 3 momentissa ollut edellä mainittua säännöstä pienimmästä tuomionvoipaisesta jäsenmäärästä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan (Pe VL 8/1978) huomiota siihen, että pykälän ehdotettu sanamuoto antaisi valtuuden määrätä tavallisessa laissa korkeimpien oikeuksien tuomionvoivaksi jäsenmääräksi yksi jäsen. Perustuslakivaliokunta ehdottikin, että pykälään sijoitettaisiin korkeimpien oikeuksien kollegiaalisen luonteen perustuslain tasolla turvaava säännös tuomionvoivan jäsenmäärän alarajasta. Perustuslakivaliokunta ei pitänyt hallituksen esityksen tavoitteiden kannalta välttämättömänä eikä korkeimpien oikeuksien perustulaintasoisen sääntelyn tarpeen kannalta suotavana, että tuomionvoiva jäsenmäärä voitaisiin tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä ilman mitään rajoituksia määrätä kuinka pieneksi tahansa. Perustuslakivaliokunnan mielestä pienimmän tuomionvoivan jäsenmäärän tulisi olla vähintään kolme.

1.2. Ulkomaan lainsäädäntö

Norja

Alioikeuden (byretten ja herredsretten) päätökseen riita-asioissa voidaan hakea muutosta valittamalla (anke) lagmannsretten-nimiseen ylioikeuteen. Erällä poikkeusperusteilla muutosta voidaan korkeimman oikeuden valituslautakunnan (kaeremålsudvalget) luvalla hakea suoraan korkeimalta oikeudelta. Lagmannsrettenin muutoksenhakutuomioistuimen tai ensimmäisenä oikeusasteena antamiin päätöksiin voidaan valittaa korkeimpaan oikeuteen. Jos valitus koskee 100 000 Norjan kruunua pienempiä taloudellisia arvoja, valitukseen tarvitaan valituslautakunnan lupa. Valituslauta-

kunta koostuu kolmesta korkeimman oikeuden jäsenestä. Valituslupahakemuksen hylkääminen edellyttää yksimielisyyttä.

Rikosasioiden ensimmäinen oikeusaste on joko byretten tai lagmannsretten riippuen rikoksen törkeydestä. Asianosaisella on rikosasioissa käytettävissään kaksi säännönmukaista muutoksenhakekeinoa, valitus (anke) ja uusintakäsittely (fornyet behandling).

Alioikeuden tai lagmannsrettenin päätös voidaan syyllisyyskysymyksen osalta korkeimman oikeuden valituslautakunnan suostumuksella ottaa uudelleen käsiteltäväksi (fornyet behandling) lagmannsrettenissä. Valituslautakunnan on annettava lupa uusintakäsittelyyn, jos on syytä epäillä, ettei näyttökysymystä ole arvioitu oikein tai uusintakäsittelyyn muuten ole erityistä syytä. Alioikeuden taikka lagmannsrettenin muutoksenhakuasteena tai ensimmäisenä asteenä antamasta päätöksestä voidaan rangaistuksen mittaamisen, oikeuskysymyksen tai menettelykysymyksen osalta valittaa (anke) korkeimpaan oikeuteen, jos valituslautakunta antaa siihen luvan.

Valituslupahakemuksen hylkääminen edellyttää yksimielisyyttä. Lupahakemus voidaan sitä vastoin hyväksyä enemmistöpäätöksellä. Jos valitus koskee alioikeuden päätöstä, valituslautakunta voi yksimielisellä päätöksellä itse ratkaista asian muun muassa, jos tuomio on kumottava tai syytetty vapautettava.

Ruotsi

Asioissa, jotka hovioikeus käsittelee toisena oikeusasteena, voi hakea muutosta korkeimalta oikeudelta vain, jos korkein oikeus myöntää siihen muutoksenhakuluvan (prövningstillstånd). Syyttaja, jona korkeimmassa oikeudessa toimii valtakunnansyyttäjä (riksåklagaren), ei tarvitse muutoksenhakulupaa.

Muutoksenhakulupa voidaan myöntää kahdella perusteella. Tärkein peruste on niin sanottu prejudikaattiperuste, jolla tarkoitetaan sitä, että asian tutkiminen on tärkeää lain soveltamisen ohjaamisen kannalta (av vikt för ledningen av rättsstillämpningen). Toinen peruste on niin sanottu erityinen syy — peruste. Tällä perusteella lupa voidaan myöntää, jos siihen on erityisiä syitä (synnerliga skäl), jollaisia ovat, että jutussa on olemassa kantelu- tai purkuperuste (grund för resning föreligger eller domvilla förekommit) taikka että hovioikeuden

päätökseen on ilmeisesti vaikuttanut törkeä huomaamattomuus tai erehdys (målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller misstag).

Kun nykyinen muutoksenhakujärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1971, säädettiin, että muutoksenhakulupa-asian käsittelyyn osallistuu kolme oikeusneuvosta. Tämän jälkeen kokoonpanoa koskevia säännöksiä on muutettu kahteen otteeseen, vuosina 1981 ja 1989.

Vuonna 1981 säännöksiä muutettiin siten, että yksinkertaisen lupakäsityksen voi ratkaista yksi oikeusneuvos normaalikokoonpanon ollessa edelleen kolme oikeusneuvosta. Muutosta perusteltiin pyrkimyksellä parantaa korkeimman oikeuden mahdollisuuksia omistautua varsinaiselle tuomitsemistoiminnalle. Vuoden 1971 uudistuksen tarkoituksena oli ollut vahvistaa korkeimman oikeuden asemaa niin sanottuna prejudikaattituomioistuimena. Toisin kuin uudistusta valmisteltaessa oli ajateltu, uudistus ei kuitenkaan ollut vähentänyt korkeimpaan oikeuteen tulevien asioiden määrää. Muutoksenhakulupa-asioiden määrä oli päinvastoin lisääntynyt. Vuoden 1981 lainmuutoksen perusteena olevassa hallituksen esityksessä (1980/81:154 s. 39) arvioitiin, että noin puolet korkeimman oikeuden jäsenten työajasta kuluu muutoksenhakulupa-asioiden käsittelyyn. Näistä hallituksen esityksen mukaan valta-osa on yksinkertaisia. Arviolta 20—25 prosenttia lupahakemuksista pidettiin sellaisina, joissa on tulkinnanvaraista, onko muutoksenhakulupa myönnettävä.

Laissa ei tarkemmin säännelty, milloin muutoksenhakulupa-asia voitiin käsitellä suppeamassa kokoonpanossa. Lain perustelujen mukaan asia jätettiin korkeimman oikeuden antamien ohjeiden varaan. Perustelujen mukaan myös kahden oikeusneuvoksen kokoonpano oli mahdollinen (s. 16).

Vuonna 1989 voimaan tulleella lainmuutoksella pääsäännöksi tuli, että yksi korkeimman oikeuden jäsen saa ratkaista muutoksenhakulupa-asian. Enemmän kuin kolme jäsentä ei saa osallistua asian käsittelyyn. Myös kahden jäsenen kokoonpano on sallittu. Hallituksen esityksen mukaan korkeimmalle oikeudelle voidaan uskoa sen ratkaiseminen, milloin on käytettävä normaalikokoonpanoa laajempaa kokoonpanoa (1988/89:78 s. 50).

Muutosta perusteltiin sillä, että vuoden 1981 lainmuutos ei ollut täyttänyt sille asetettuja toiveita. Yhden oikeusneuvoksen kokoonpano

non edellytystä — että asia on luonteeltaan yksikertainen — oli käytännössä sovellettu tarkoitettua ahtaammin. Tässä kokoonpanossa käsiteltyjen lupa-asioiden osuus oli 1980-luvun puolivälissä ollut noin 50 prosenttia ja hallituksen esityksen antamisen aikoihin noin 60 prosenttia.

Vuoden 1989 lainmuutoksen jälkeen yhden jäsenen ratkaisemien asioiden määrä on kasvanut siten, että viimeisen tutkimuksen mukaan niitä on ollut 83 prosenttia. Määrän odotetaan pysyvän suunnilleen mainitun suuruisena.

Tanska

Tanskan lainsäädännön mukaan asianosaisella on pääsäännön mukaan rajoittamaton oikeus saada asia tutkittua kahdessa oikeusasteessa. Alioikeuden päätöksestä saa siten valittaa ylioikeudelle (landsretten) ja landsrettenin ensimmäisenä oikeusasteena antamasta päätöksestä korkeimpaan oikeuteen. Vähäisissä rikosasioissa valitusoikeutta on kuitenkin rajoitettu siten, että alioikeuden päätöksestä saa valittaa landsretteniin vain, jos oikeusministeriö antaa siihen luvan. Samoin alioikeuden päätöksistä riita-asioissa saa valittaa landsretteniin vain oikeusministeriön luvalla, jos riidan kohteena oleva taloudellinen arvo on enintään 10 000 Tanskan kruunua.

Landsrettenin muutoksenhakuasteena rikostai riita-asiaissa antamaan päätökseen saa valittaa korkeimpaan oikeuteen vain, jos oikeusministeriö antaa siihen luvan. Oikeusministeriö voi antaa muutoksenhakuluvan (instansbevilning), jos asialla on periaatteellista merkitystä tai siihen muuten on erityisiä syitä.

Edellä selostettuja säännöksiä ehdotettiin muutettaviksi vuonna 1992 annetussa hallituksen esityksessä (no 34/1992—93). Ehdotuksen mukaan toimivalta muutoksenhakuluvan antamiseen siirrettäisiin oikeusministeriöltä korkeimmalle oikeudelle. Muutoksenhakulupa-asian käsittelyyn osallistuisi yksi tai kolme korkeimman oikeuden jäsentä sen mukaan kuin korkein oikeus itse päättää. Tarkoituksena on, että yksi tuomari ratkaisisi sellaiset asiat, joissa hakemuksen hylkäämistä voidaan pitää selvänä.

Käsiteltäessä esitystä folketingetissä erät puolueet katsoivat, että muutoksenhakuluvasta päättäminen olisi annettava erilliselle lautakunnalle. Tästä syystä oikeusministeriö peruutti

esityksen ja antoi retsplejerådet-nimiselle lainvalmisteluelimelle tehtäväksi valmistella tämän mukainen ehdotus. Vuonna 1993 valmistuneessa mietinnössään (betaenkning nr. 1260) retsplejerådet — samalla kun se ilmoitti edelleen olevansa sitä mieltä, että muutoksenhakulupien käsittely olisi annettava korkeimmalle oikeudelle — ehdotti, että muutoksenhakulupia käsittelemään perustettaisiin riippumaton viisijäseninen lautakunta, jonka puheenjohtajana toimisi korkeimman oikeuden jäsen. Lautakunnan jäsenet hallitus nimittäisi kahden vuoden toimikaudeksi. Pääsäännön mukaan muutoksenhakulupa-asiat käsiteltäisiin täydessä kokoonpanossa. Osa asioista voitaisiin kuitenkin käsitellä kolmen jäsenen jaostossa. Selvät ja yksinkertaiset asiat puheenjohtaja saisi ratkaista yksin.

1.3. Nykytilan arviointi

Siirryttäessä valituslupajärjestelmään olivat korkeimmalle oikeudelle asetettuina tavoitteina alempien oikeuksien oikeuskäytännön ohjaaminen ennakkoratkaisuja antamalla, oikeudenmukaisuuden edistäminen ja asioiden käsittelyajan lyheneminen. Nämä tavoitteet ovat pääosiltaan toteutuneet. Asiat eivät ole enää ruuhkautuneet ja vireillä olevien asioiden lukumäärä on ollut hallinnassa. Asioiden käsittelyaika on merkittävästi lyhentynyt. Valituslupajärjestelmän käyttöönoton jälkeen jäsenet ovat aikaisempaa paremmin voineet keskittyä päätehtäväänsä varsinaiseen tuomitsemistoimintaan, mikä on merkinnyt myös ratkaisujen perustelujen sekä asiallista että kielellistä parantumista.

Valituslupajärjestelmän käyttöönoton merkinnyt myös sitä, että yleisten tuomioistuinten osalta voidaan puhua siirtymisestä kolmiasteisesta tuomioistuinjärjestelmästä kaksiaasteiseen järjestelmään. Korkeimmalle oikeudelle on osoitettu laissa erityistehtäviä, joista keskeisin on oikeuskäytäntöä ohjaavien ennakkoratkaisujen antaminen. Korkeimman oikeuden tehtäviin kuuluu siten kehittää osaltaan oikeusjärjestystä. Tämä tehtäväjako on perusteltavissa senkin vuoksi, että yhteiskunnan nopean kehityksen myötä lainsäädännössä on jouduttu enenevässä määrässä siirtämään harkintavaltaa lainkäyttäjille. Valituslupajärjestelmä on mahdollistanut sen, että korkein oikeus

on voinut keskittyä tehtävänsä mukaisiin tärkeisiin valitusasioihin.

Korkeimman oikeuden työskentelyn kannalta valituslupajärjestelmä on osoittautunut pääosiltaan toimivaksi. Epäkohtana on kuitenkin se seikka, että nykyisin kaikki päätökset valituslupahakemuksiin annetaan jaostoissa, joiden kokoonpanoon kuuluu kolme jäsentä.

Korkeimman oikeuden työtilanteen kehitystä ajateltaessa on otettava huomioon, että saapuvien asioiden määrä on viime vuosina selvästi kasvanut. Samanaikaisesti on korkeimman oikeuden jäsenten määrää vähennetty. Nämä tekijät ovat omiaan vaikeuttamaan jatkossa korkeimmalle oikeudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Korkeimman oikeuden jäsenille suunnatun kyselyn perusteella on arvioitavissa, että jäsenten koko työajasta kuluu valituslupahakemusten käsittelyyn (valmistelu ja istunnot) 35—40 prosenttia. Tämä merkitsee sitä, että valituslupahakemusten käsittely muodostaa liian suuren osan jäsenten koko työmäärästä. Suurin osa lupahakemuksista on vielä sellaisia, ettei niissä ole ennakkopäätösperustetta tai muutakaan lupaperustetta. Kuten edellä on todettu, valtaosa valitusluvista myönnetään ennakkopäätösperusteella. Vaikka lupaperusteen puuttuminen olisikin nopeasti havaittavissa, käsittelee kolme jäsentä nämäkin yksinkertaiset lupahakemukset. Jäsenten työmäärästä kohdistuu siten huomattava osa tällaistenkin lupahakemusten käsittelyyn, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.

Korkeimman oikeuden tehtävien täyttämisen parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää, että nimenomaan valitusten tutkimiseen olisi käytettävissä nykyistä enemmän voimavaroja. Jäsenten työajan käytössä on lisäksi otettava huomioon, että suulliset käsittelet korkeimmasa oikeudessa lisääntyvät toisaalta ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/90), jäljempänä: Euroopan ihmisoikeussopimus, suullisia käsitteleyä koskevan varauman poistuttua ja toisaalta alempien oikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistuttua. Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen voimaantulo ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin aiheuttavat huomattavia muutoksia sovellettavaan normistoon ja siten lisävelvollisuuksia korkeimmalle oikeudelle alempien oikeuksien oikeuskäytännön ohjaamisessa. Jotta korkein oikeus selviytyisi näistä lisääntyvistä tehtävistä, on työ voitava

kohdistaa tehtävien laadun edellyttämällä tavalla.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Yleinen luottamus oikeuslaitokseen edellyttää, että alioikeuden ratkaisun oikeellisuus voidaan saattaa ylempään oikeuden tutkittavaksi. Myös asianosaisen kannalta on riittävää, että hänen asiansa tulee tutkituksi kahdessa oikeusasteessa.

Korkein oikeus ei enää valituslupajärjestelmän voimaantultua ole samassa asemassa muutoksenhakutuomioistuimena kuin hovioikeus. Korkeimman oikeuden tehtävänä voimassa olevan lainsäädännön mukaan ei ole toimia säännönmukaisena kolmantena muutoksenhakuasteena, vaan sen tehtävänä on lähinnä oikeuskäytännön ohjaaminen ja sen yhtenäisyydestä huolehtiminen ennakkopäätöksiä eli prejudikaatteja antamalla. Tarvittavien ja tarkoitukseensa sopivien ennakkopäätösten julkaisemiseksi ratkaistavat asiat valitaan niistä asioista, joissa hovioikeuden, maoikeuden, vesitylioikeuden tai vakuutus oikeuden ratkaisun jälkeen laillisessa järjestyksessä pyydetään valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Valitusluvan myöntäminen tai epääminen ei siten merkitse sitä, että juttu tutkitaan ja ratkaistaan asiallisesti, vaan kysymys on sen selvittämisestä, onko jutussa oikeuskysymysten ja tosiasioiden perusteella valituslupaperuste vai ei. Korkeimman oikeuden työn painopiste onkin valitusluvan myöntämisen jälkeen tapahtuvassa jutun tutkimisessa ja ratkaisemisessa. Jotta annettavat ennakkopäätökset voisivat mahdollisimman hyvin täyttää tehtävänsä, niiden tulee olla perusteellisesti tutkittuja, huolellisesti harkittuja ja hyvin perusteltuja sekä joutuisasti annettuja. Asian ratkaisuun osallistuville jäsenille on varattava tähän kaikkeen riittävästi aikaa eikä sitä tulisi käyttää sellaiseen toimintaan, joka yhtä hyvin tuloksin voidaan suorittaa vähemmällä työpanoksella.

Korkeimman oikeuden toiminnan kannalta on tärkeätä, että se voi itse päättää, mitkä asiat se ottaa tutkittavakseen. Korkeimmalla oikeudella on myös parhaat edellytykset tämän ratkaisun tekemiseen. Näin ollen sellainen vaihtoehto — niin kuin Tanskassa — että jokin muu viranomaislainen kuin korkein oikeus ratkaisisi

kysymyksen valitusluvan myöntämisestä, ei tule kysymykseen.

On kuitenkin otettava huomioon, että myös valitusluvan myöntämistä koskeva ratkaisu harkitaan riittävän perusteellisesti. Kuten edellä nykytilaa arvioitaessa on todettu, suurimmassa osassa asioita on ratkaisun tekeminen valituslupahakemukseen jokseenkin yksinkertaista. Ratkaisua varten asian esittelee lisäksi useimmissa tapauksissa kokenut ja tietylle alalle erikoistunut esittelijä. Esittelyssä selvitetään seikkaperäisesti asia, ratkaistavat kysymykset ja eri oikeuslähteet.

Päätösvaltaisuutta koskevat säännökset olisi järkevää säätää sellaisiksi, että ne mahdollistaisivat valituslupahakemusta käsittelevän jaoston kokoonpanon määräytymisen asian laadun perusteella. Tällöin yksi vaihtoehto voisi olla Ruotsin lain mukainen. Silloin yksi jäsen voisi tehdä ratkaisun valituslupahakemukseen ja tarvittaessa siirtää asian kahden tai kolmen jäsenen ratkaistavaksi. Tällöin kysymys valitusluvan myöntämisestä tulisi perusteellisesti tutkituksi. Valituslupahakemusten käsittelystä vapautuisi voimavaroja valituksen tutkimiseen, mikä parantaisi edellytyksiä hyvin perusteltujen ennakkoratkaisujen antamiselle. Edellytykset myös suullisten käsittelyjen lisäämiselle parantaisivat. Toinen vaihtoehto voisi olla se, että päätöksen valitusluvan myöntämisestä tekisi kaksi jäsentä, joiden tulisi olla ratkaisussaan yksimielisiä. Jos jäsenet olisivat erimielisiä, valituslupa olisi aina myönnettävä taikka ratkaisun tekeminen olisi siirrettävä kolmijäseniseen kokoonpanoon.

Suurin hyöty tulisi silloin, kun ratkaisun valitusluvan tekemisestä tekisi pääsääntöisesti yksi jäsen. Tällöin jäsenten työ kohdistuisi valitusten ratkaisemiseen.

Valituslupajärjestelmä on ollut voimassa nyt yli 13 vuotta. Järjestelmän voimassaoloajalta saadun kokemuksen perusteella voidaan arvioida, että noin 80 prosenttia valituslupahakemuksista on sellaisia, joissa kysymys valitusluvan myöntämisestä tai epäämisestä on niin selvä, ettei epäilyksiä valituslupaperusteiden olemassaolosta tai niiden puuttumisesta ole. Valitusluvan myöntämiskäytäntö on tänä aikana myös vakiintunut. Äänestyksiä valituslupasioissa on harvoin. Sen sijaan vain noin 20 prosenttia valituslupahakemuksista on saadun kokemuksen perusteella arvioiden sellaisia, joissa voi osoittaa epäselväksi, olisiko valituslupa myönnettävä, ja siten perusteellisempaa

harkintaa vaativiksi. Edellä mainitut prosentiosuudet vastaavat myös Ruotsissa saatuja kokemuksia. Ruotsissa on myös voimassa jokseenkin samanlainen valituslupajärjestelmä ja siellä pääsäännön mukaan yksi korkeimman oikeuden jäsen voi ratkaista kysymyksen muutoksenhakuluvan myöntämisestä tai epäämisestä. Järjestelmä on toiminut siellä hyvin.

Valituslupa-asiaan saattaa liittyä sellaisia periaatteellisia näkökulmia, jotka ovat omiaan pohdittaviksi useamman jäsenen kokoonpanossa. Yhden jäsenen kannalta olisi myös kohtuullista, että päätöksen tekemiseen tällaisissa tapauksissa osallistuisi hänen lisäkseen muitakin jäseniä. Kahden tai kolmen jäsenen kokoonpanossa syntyisi jäsenten keskustelun nojalla laajempi pohja ratkaisun tekemiselle. Näin ollen valituslupahakemusten käsitteleminen ja ratkaiseminen kaikissa tapauksissa yhden jäsenen toimesta ei olisi suotavaa, vaan hänellä tulisi olla mahdollisuus siirtää hakemus kaksi- tai kolmijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltäväksi.

Jos peruskokoonpano olisi kahden jäsenen kokoonpano, ei edellä mainittuja ongelmia samassa määrin olisi. Kollegiaalinen päätöksenteko johtaa ylipäänsä monipuolisempaan ja myös yhtenäisempään harkintaan. Saavutettava hyöty jäsenten työmäärän jakautumista ajatellen jäisi kuitenkin vähäisemmäksi verrattuna siihen, että päätöksen valituslupahakemukseen tekisi pääasiassa yksi jäsen.

Verrattaessa edellä mainittuja vaihtoehtoja keskenään on viimeksi mainittu seikka merkityksellinen. Kun yksi jäsen pääasiassa ratkaisisi kysymyksen valitusluvan myöntämisestä, vapautuisi voimavaroja eniten muihin tehtäviin. Tällä perusteella olisi tarkoituksenmukaisempaa, että yksi jäsen olisi päätösvaltainen ratkaisemaan valituslupahakemuksen kuin että peruskokoonpano olisi kahden jäsenen kokoonpano. Myös korkein oikeus on täysistunnossa käydyin keskustelun perusteella katsonut, että valituslupahakemukset tulisi olla mahdollista käsitellä yksi-, kaksi- että kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että valitusluvan myöntämistä koskevia asioita voitaisiin nykyisen kolmijäsenisen jaoston asemesta käsitellä ja ratkaista jaostossa, johon kuuluisi enintään kolme jäsentä. Tällöin voitaisiin nämä asiat tarpeen mukaan ratkaista yhden jäsenen toimesta tai kaksi- taikka kolmijäsenisessä kokoonpanossa.

Niin kuin edellä on todettu, korkeimman

oikeuden päätösvaltaista vähimmäiskokoonpanoa koskeva säännös otettiin hallitusmuodon 54 §:n 3 momenttiin perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta käsiteltäessä voimassa olevia muutoksenhakusäännöksiä eduskunnassa vuonna 1979. On ymmärrettävää, että eduskunta tuolloin, kun otettiin käyttöön nykyinen valituslupajärjestelmä, erityisesti halusi korostaa korkeimman oikeuden kollegiaalista luonnetta myös valituslupa-asioita käsiteltäessä ja ratkaistaessa. Valituslupajärjestelmä on nyt ollut voimassa yli 13 vuotta ja tänä aikana korkeimman oikeuden valituslupa-asioiden käsittelyssä noudattama työskentelykäytäntö on vakiintunut. Niille perusteluille, joille edellä mainittu säännös perustuu, ei siten enää tänä päivänä voida antaa samaa painoa kuin valituslupajärjestelmään siirryttäessä. Euroopan ihmisoikeussopimus sekä kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/76) eivät myöskään aseta estettä ehdotettuun päätösvaltaisuutta koskevaan muutokseen.

Valituslupahakemuksen käsittelyn — esittely yhdelle jäsenelle tai suoraan kahdelle taikka kolmelle jäsenelle, asian siirtäminen kahden tai kolmen jäsenen kokoonpanossa käsiteltäväksi — yksityiskohtaista sääntelyä ei olisi tarkoituksenmukaista tehdä laissa, vaan tämä sääntely voisi jäädä korkeimman oikeuden päätettäväksi työjärjestyksessä. Laissa olisi kuitenkin oltava äänestysääntö sen varalta, että käsiteltäessä asiaa kahden jäsenen kokoonpanossa jäsenet ovat ratkaisusta eri mieltä. Tällöin asia olisi siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi.

Voimassa olevan lain mukaan ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat voidaan käsitellä ja ratkaista eräissä tapauksissa kolmijäsenisessä jaostossa. Myös nämä asiat ovat usein yksinkertaisia. Ylimääräinen muutoksenhaku eroaa kuitenkin normaalista muutoksenhaku-keinosta asiallisesti siinä määrin, ettei tässä yhteydessä ehdoteta muutosta päätösvaltaisuuden ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden osalta.

Päätösvaltaisen jäsenmäärän vähentämistä koskeva muutos edellyttäisi muutoksia hallitusmuodon 54 §:n 3 momenttiin, korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 2 momenttiin ja sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 3 §:n 3 momenttiin, joissa ovat säännökset korkeimman oikeuden tuomionvoivasta jäsenmäärästä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi korkeimmasta

oikeudesta annetun lain 7 a §:n 5 momenttia (971/81), joka koskee täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä. Koska korkeimman oikeuden jaoston voi muodostaa yksikin jäsen, ei ehdotus edellyttäisi muutosta korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 §:ään (106/79).

3. Esityksen vaikutukset

Ehdotus merkitsisi jäsenten työ määrän vähentymistä valituslupahakemusten käsittelyn osalta ja mahdollistaisi nykyistä järkiperaisemmällä tavalla työn kohdistumisen valitusten käsittelemiseen. Korkeimman oikeuden jäsenten määrän pysyessä nykyisellään helpottaisi ehdotus sitä, että korkein oikeus selviytyisi nykyisistä työtehtävistään, suullisten käsittelyjen lisääntymisestä ja Euroopan talousaluetta tehdystä sopimuksesta johtuvista lainkäytön ohjaamiseen liittyvistä vaatimuksista ilman, että korkeimman oikeuden voimavarojen lisääminen tulisi heti tarpeelliseksi.

Ehdotus edellyttäisi korkeimmassa oikeudessa organisatorisia muutoksia, joiden sääntely voitaisiin toteuttaa korkeimman oikeuden työjärjestyksessä.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusmi-

nisteriössä. Esitys perustuu oikeusministeriön asettaman työryhmän 28 päivänä toukokuuta 1993 valmistuneeseen mietintöön.

Työryhmän enemmistö ehdotti, että valitusluvan myöntämistä koskevat asiat ratkaistaisiin ja käsiteltäisiin jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä. Vähemmistö piti parempana sellaista järjestelmää, jossa valituslupa käsitellään kahden jäsenen kokoonpanossa ja, jäsenen ollessa luvan myöntämisestä eri mieltä, lupa olisi myönnettävä.

Mietinnöstä antoivat lausunnon valtioneuvoston oikeuskansleri, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto r.y. ja Suomen Demokraattiset Lakimiehet r.y.

Kaikki lausunnonantajat kannattivat ajatusta valituslupa-asioiden käsittelyn kokoonpanon supistamisesta. Työryhmän ehdotusta sellaiseen kannatti korkein oikeus. Puoltaessaan ehdotusta Lakimiesliitto samalla kiinnitti huomiota kokoonpanon harkinnanvaraisuuteen liittyviin lainkäytön yhdenmukaisuuden ja tasavertaisuuden toteutumisen turvaamisen ongelmiin sekä esitti jatkovalmistelussa eri vaihtoehtojen vaikutusten tarkempaa selvittämistä. Muut lausunnonantajat kannattivat työryhmän vähemmistön ehdottamaa kahden jäsenen kokoonpanoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Suomen Hallitusmuoto

54 §. Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä, jollei laissa ole erikseen säädetty suurempaa tai pienempää jäsenmäärää. Pienin tuomionvoipa jäsenmäärä on kuitenkin kolme. Ehdotettu muutos päätösvaltaisen jäsenmäärän vähentämisestä valituslupahakemuksia, turvaamistointia taikka täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevia asioita käsiteltäessä ja ratkaistaessa edellyttää muutosta mainittuun pykälään. Kun lainkohtaa ehdotetaan edellä tarkoitettulla tavalla muutettavaksi, samassa yhteydessä on tarkoituksenmukaista muuttaa säännöstä siten, että myös käsittelyn valmiste-

lemistä tarkoittavista toimenpiteistä päätettäessä lailla voitaisiin säätää pienemmästä jäsenmäärästä. Siten lakiin voitaisiin tarvittaessa myöhemmin ottaa säännös joidenkin käsittelyn valmistelemiseen liittyvien ratkaisujen päättämisestä esimerkiksi yhden jäsenen kokoonpanossa.

Ehdotuksen mukaan lakiin otettaisiin säännös siitä, että lailla voitaisiin erikseen säätää viisijäsenistä kokoonpanoa pienemmästä jäsenmäärästä edellä tarkoitetuissa asioissa.

1.2. Laki Korkeimmasta oikeudesta

7 a §. Pykälän 2 momentissa säädetään, että valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan kolmijäsenisessä jaostos-

sa, jollei kysymystä valitusluvan myöntämisestä ole oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin mahdolliseksi käsitellä ja ratkaista valitusluvan myöntämistä koskevat asiat yksi-, kaksi- tai kolmijäsenisessä kokoonpanossa.

Kokoonpano valitusluvan myöntämistä koskevilla asioissa vaihtelisi asian laadun mukaan. Asioita, joiden osalta ratkaisun tekemiseen tulisi osallistua kaksi tai kolme jäsentä, voisivat olla rikosasiat, joissa on kysymys erityisen ankaran rangaistuksen, kuten elinkautisen rangaistuksen, tai erityisen merkityksellisen vahingonkorvauksen tuomitsemisesta. Tällaisia asioita voisivat olla myös laajat ja monimutkaiset talousrikosasiat. Myös riita-asioissa oikeudenkäynnin kohteena olevan edun suuruus asianosaisen kannalta voisi merkitä sitä, ettei yksi jäsen voisi ratkaista kysymystä valitusluvan myöntämisestä, ellei olisi aivan selvää, ettei valituslupaperustetta ole. Asia tulisi yleisesti ottaen saattaa kaksi- tai kolmijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltäväksi silloin, kun kysymys valitusluvan myöntämisestä ei asian, siitä ilmenevän oikeuskysymyksen tai ennakkoratkaisun tarpeen osalta ole selvä. Ei kuitenkaan vaikuta tarkoituksenmukaiselta säätää edellä tarkoitetuista seikoista laissa, vaan korkeimman oikeuden työjärjestyksessä annettaisiin määräykset perusteista, joiden vuoksi asia olisi käsiteltävä kaksi- tai kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Tähän on korkeimmalla oikeudella asemansa ja tehtäviensä perusteella parhaat edellytykset.

Yleisperusteluissa lausutuilla perusteilla yksi jäsen voisi useimmiten ratkaista kysymyksen valitusluvan myöntämisestä. Tämä merkitsee sitä, että valituslupahakemukset esiteltäisiin pääasiassa yhdelle jäsenelle. Hän voisi kuitenkin siirtää valituslupahakemuksen käsittelyn kahden tai kolmen jäsenen kokoonpanolle. Jos kahden jäsenen kokoonpanossa jäsenet olisivat eri mieltä valitusluvan myöntämisestä, tulisi asia aina siirtää kolmen jäsen kokoonpanossa ratkaistavaksi. Tarkoituksenmukaista olisi, että asiaa aikaisemmin käsitelleet kaksi jäsentä kuuluisivat tähänkin kokoonpanoon. Kahden jäsenen kokoonpano tulisi kysymykseen lähinnä käytännöllisistä syistä. Kolmijäsenisessä jaostossa voi yhdelle jäsenelle tulla este tai jäsen kiireellisessä tapauksessa haluaa saattaa epäsel-

vän asian myös toisen jäsenen pohdittavaksi. Myös näistä seikoista voitaisiin antaa määräykset korkeimman oikeuden työjärjestyksessä, luukuunnottamatta asian siirtämistä erimielisyytilanteessa, joka edellyttää äänestyssäännoisten johdosta säännöstä laissa.

Pykälän 5 momentin mukaan kolmijäsenisessä jaostossa voidaan niinkään ratkaista täytäntöönpanon kieltämistä ja keskeyttämistä koskeva asia. Koska ehdotuksen mukaan yksi jäsen voisi ratkaista valitusluvan myöntämistäkin koskevan asian, on tarkoituksenmukaista, että yksi jäsen voisi ratkaista myös tässä momentissa tarkoitettua asian. Täytäntöönpanon kieltämistä koskevat pyynnöt esitetään useimmiten valituslupahakemusten yhteydessä. Estettä ei ole sille, että yksi jäsen ratkaisisi myös muun asian yhteydessä esitetyn täytäntöönpanokieltopyynnön. Turvaamistointa koskeva asia tulee ratkaistavaksi korkeimmassa oikeudessa erittäin harvoin. Turvaamistointa koskeva ratkaisu on rinnastettavissa momentissa tarkoitettuun täytäntöönpanoa koskevaan ratkaisuun. Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös turvaamistointa sekä täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia voitaisiin ratkaista jaostossa, jossa olisi enintään kolme jäsentä.

Pykälään ehdotetaan edellä mainitusta syystä uutta 7 momenttia, jossa säädettäisiin asian siirtämisestä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi silloin, kun kaksijäsenisen jaoston jäsenet ovat ratkaisusta erimieliset.

1.3. Sotilasoikeudenkäyntilaki

3 §. Haettaessa muutosta hovioikeuden toisena oikeusasteena ratkaisemassa sotilasoikeudenkäyntiasianssa on valitusluvan myöntämistä koskeva menettely samanlainen kuin muissakin asioissa. Tämän mukaisesti säädetään voimassa olevassa pykälän 3 momentissa, että korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasiaa käsiteltäessä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi kaksi sotilasjäsentä, ei kuitenkaan silloin, kun asia käsitellään kolmijäsenisessä jaostossa. Ehdotettu muutos päätösvaltaisesta jäsenmäärästä valitusluvan myöntämistä koskevia asioita ratkaistaessa edellyttää myös tähän momenttiin vastaavaa muutosta.

2. Voimaantulo

Tarkoitus on, että lait tulisivat voimaan

mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

minen ehdotuksen mukaiseksi edellyttää alajaksossa 1.1. tarkoitetun lakiehdotuksen käsitlemistä perustuslainsäätämisyksessä.

3. Säättämisjärjestys

Hallitusmuodon 54 §:n 3 momentin muutta-

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Suomen Hallitusmuodon 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan Suomen Hallitusmuodon 54 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 2 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (105/79), seuraavasti:

54 §

Korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä, jollei laissa erikseen säädetä suurempaa tai käsittelyn valmistelua taikka valitusluvan, turvaamistoimen tai täytäntöönpanon kieltämi-

sen tai keskeyttämisen käsittelyä varten pienempää jäsenmäärää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

2.

Laki

Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Korkeimmasta oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 7 a §:n 2 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 momentti 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (330/83) ja 5 momentti 23 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (971/81), sekä

lisätään 7 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä helmikuuta 1979 annetulla lailla (106/79) sekä mainituilla 23 päivänä joulukuuta 1981 ja 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla, uusi 7 momentti, seuraavasti:

7 a §

Valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä, jollei kysymystä valitusluvan myöntämisestä ole oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

voidaan niin ikään ratkaista turvaamistointa taikka täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia.

Kaksijäsenisessä jaostossa käsitelty asia on siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jolleivät jaoston jäsenet ole ratkaisusta yksimieliset.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä,

3.

Laki
sotilasoikeudenkäyntilain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 3 §:n 3 momentti seuraavasti:

3 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasiaa käsiteltäessä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi kaksi sotilasjäsentä, jolle asiaa käsitellä jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jäätteenmäki*

1.

Laki**Suomen Hallitusmuodon 54 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan Suomen Hallitusmuodon 54 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 2 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (105/79), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

54 §

Korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäseninenä, jollei laissa ole erikseen säädetty suurempaa tai pienempää jäsenmäärää. *Pienin tuomiovoipa jäsenmäärä on kuitenkin kolme.*

Korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäseninenä, jollei laissa erikseen *säädetä* suurempaa tai *käsittelyn valmistelua taikka valitusluvan turvaamistoimen tai täytäntöönpanon kieltämisen tai keskeyttämisen käsittelyä varten* pienempää jäsenmäärää.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*

2.

Laki**Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Korkeimmasta oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 7 a §:n 2 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 momentti 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (330/83) ja 5 momentti 23 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (971/81), sekä

lisätään 7 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä helmikuuta 1979 annetulla lailla (106/79) sekä mainituilla 23 päivänä joulukuuta 1981 ja 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla, uusi 7 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 a §

Valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan kolmijäsenisessä jaostossa, jollei kysymystä valitusluvan myöntämisestä ole oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siirret-

Valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan jaostossa, *jossa on enintään kolme jäsentä*, jollei kysymystä valitusluvan myöntämisestä ole oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa

Voimassa oleva laki

ty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Kolmijäsenisessä jaostossa voidaan niin ikään ratkaista täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia.

Ehdotus

tapauksessa siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä, voidaan niin ikään ratkaista turvaamistointa taikka täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia.

Kaksijäsenisessä jaostossa käsitelty asia on siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jolleivät jaoston jäsenet ole ratkaisusta yksimieliset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

3.**Laki****sotilasoikeudenkäyntilain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 3 §:n 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasiaa käsiteltäessä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi kaksi sotilasjäsentä, ei kuitenkaan silloin, kun asia käsitellään kolmijäsenisessä jaostossa.

Korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasiaa käsiteltäessä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi kaksi sotilasjäsentä, jollei asiaa käsitellä jaostossa, jossa on enintään kolme jäsentä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .